

زندگی امام زمان (ارواحنا فداه) در دوران غیبت

<"xml encoding="UTF-8?">

چگونگی زندگی

زندگی بقية الله الاعظم (عج) در زمان غیبت، و چگونگی آن، چنان است که خود آن حضرت در دعای حجاب از درگاه قادر متعال درخواست نموده که محجوب، و پشت پرده دیده‌ها باشد. «اللَّهُمَّ احْجِبْنِي عَنْ عُيُونِ أَعْدَائِي وَاجْمَعْ بَيْنِي وَ بَيْنَ أَوْلِيَائِي». (1)

در تشرف ابراهیم بن مهزیار آمده که از طائف گذشتیم و به قسمتی از دشت حجاز رسیدیم که عواملی نامیده می‌شد. در این دیدار امام (علیه السلام) به پسر مهزیار فرموده است:

پدرم با من پیمان بسته که در مخفی ترین و دورترین سرزمین‌ها مسکن گزینم تا از تیررس اهل ضلالت در امان باشم. این پیمان مرا به این ریگ زارهای عواملی و دشت حجاز از نجد تا تهامه انداخته است. (2)

در نقل دیگری آمده است که حضرت نمی‌خواهد در زیر پرچم هیچ حکومتی قرار گیرد تا بیعت کسی به گردنش نباشد.

البته این بدان معنا نیست که حضرت ولی‌عصر (عج) در محل اقامت خود، تنها است. بلکه همواره تعدادی از بزرگان در محضر آن سرور هستند تا در این دوران عزلت، وسیله رفع غربت از وجود اقدس آن هادی امت و عصاره خلقت باشند. امام صادق (علیه السلام) فرمود:

«لَا بُدَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ مِنْ عَزَلَةٍ وَلَا بُدَّ فِي عَزَلَتِهِ مِنْ قُوَّةٍ وَمَا بِثَلَاثِينَ مِنْ وَحْشَةٍ وَ نِعَمَ الْمَنْزِلِ طَيِّبَةٍ؛ برای صاحب این امر به ناگزیر دوران عزلتی هست و در ایام عزلت، نیرو و افرادی لازم است تا با وجود سی نفر، دیگر وحشتی نباشد. و چه جایگاه خوبی است مدینه». (3)

علامه مجلسی پس از ذکر این روایت می‌نویسد:

این روایت دلالت دارد بر اینکه همواره سی تن از شیعیان و نزدیکان در محضر آن بزرگوار هستند که هرگاه عمر یکی از آنها به پایان رسید؛ دیگری به جای او تعیین می شود و جای او را پر می کند. (4)

در تشرّف علامه سیدمحسن امین عاملی آمده که حضرت برای جمعی از یارانش بیاناتی ایراد می فرمود. از جمله فرمود: فرزندان حضرت زهرا (علیهاالسلام) اگر گرفتار انحرافی شوند، آخر کار، حق را دریافته از دنیا می روند. و فرمود: امیرعلی شریف مکه در حال مرگ است. و من (سید محسن امین) که در عرض هفت سال اقامت در مکه و شرکت در مراسم حج، در آرزوی دیدار یار بودم؛ نگران آن دوست شدم و سریع خود را به منزل امیرعلی رساندم. دیدم همه اطرافیان نگران حال او هستند، و تا وارد سالن استراحتش گردیدم دیدم همان وجود مبارک بر بالین امیرعلی، نام امامان اثنی عشری را با کلمه حجة الله تلقین می کند. تا به خودش رسید، فرمود: بگو اشهد انک حجة الله. شهادت گفتن همان و تمام کردن همان.

من از مهابت آن حضرت ساکت بودم که خیلی سریع تشریف بردند. تکانی خوردم که آقا کجا رفت؟ دیگران و بی خبران گفتند: که کجا رفت یعنی چه؟ آری آن را که خبر شد، خبری باز نیامد. (5)

مکان زندگی

امام ششم (علیه السلام) می فرماید:

در غیبت کبری به جز نزدیکترین دوستان، کسی از جایگاه او اطلاع نخواهد داشت. (6)

نیز وارده شده که در غیبت کبری کسی از اقامتگاه او اطلاع ندارد، جز خدمتکاری که متصدی امور آن سرور است. (7)

مرحوم شیخ مفید می فرماید:

اخبار فراوانی از پیشوایان معصوم (علیهم السلام) به ما رسیده که برای قائم (عج) دو غیبت است که یکی طولانی تر از دیگری است. در غیبت کوتاه، خواص شیعه از جایگاه او آگاهند، ولی در غیبت طولانی او، مردم از اقامت گاه او بی خبر خواهند بود، به جز دوستان مورد اعتماد که متصدی خدمت گزاری آن حضرت هستند. (8)

آنچه مسلم و تردیدناپذیر است این که آن حضرت همه ساله در مراسم حج شرکت می کند و خانه خدا را زیارت می کند، ولی انبوه حج گزاران او را نمی بینند (9) و اگر بیند نمی شناسند. (10)

از این رهگذر در طول غیبت آن خورشید جهان تاب، دلباختگان کوی او به حج خانه خدا روی آورده، در مراسم حج به جستجوی او می پردازند، و چه بسیار نیک بختانی که توفیق تشرّف و به پیشگاه آن کعبه مقصود و قبله موعود را در کنار خانه خدا یافته اند. (11) لیکن در غیر ایام حج، دلیل قاطعی بر اقامت آن بزرگوار در مکان معینی

نداریم. فقط اشارات و کنایاتی در برخی از احادیث وارد شده که بخشی از آنها را یادآور می‌شویم.

1- سرزمین‌های دور دست:

در توقیع شریفی که در سال 410 هجری از ناحیه مقدسه برای شیخ مفید صادر شده است؛ حضرت بقیه الله (عج) چنین مرقوم فرموده‌اند:

اگر چه ما در سرزمین دوردستی سکنی گزیده ایم که از جایگاه ستمگران بدوریم – زیرا خداوند مصلحت ما و شیعیان مؤمن ما را در این دیده که تا حکومت دنیا در دست تبهکاران است در این نقطه دور دست مسکن نمائیم- ولی از اخبار شما آگاهیم و هرگز چیزی از شما بر ما پوشیده نمی ماند و می‌دانیم که چه گرفتاری و پریشانی به شمار رسیده است... (12)

2- مدینه طیبه:

هنگامی که از امام حسن عسکری (علیه السلام) پرسیدند: اگر حادثه ای بر شما روی داد از فرزند بزرگوار شما کجا سراغ بگیریم؛ حضرت فرمود: در مدینه. (13) امام صادق (علیه السلام) نیز به هنگام بحث از غیبت کبری می‌فرماید: و چه جایگاه خوبی است مدینه. (14)

3- دشت حجاز:

توضیح آن در تشرف ابراهیم بن مهزیار به اختصار گذشت. (15)

4- کوه رضوی:

امام صادق (علیه السلام) از کوه رضوی یاد می کند و می فرماید:

از هر درخت میوه در آن هست و چه پناهگاه خوبی است برای شخص خائف. و چه پناهگاه خوبی!... صاحب این امر را در آن دو غیبت است: یکی کوتاه و دیگری طولانی. (16)

5- جابلقا و جابلسا:

مرحوم نوری می نویسد: اخبار بسیاری هست که از نظر معنی متواترند، و دلالت دارند بر اینکه در شرق و غرب جهان دو شهر به نامهای جابلقا و جابلسا وجود دارند که اهل آنها از انصار حضرت ولی عصر (عج) هستند و در محضر آن حضرت خروج می کنند. (17)

6- شهر مهدی (عج):

علامه مجلسی در جلد السماء العالم بحارالانوار از کتاب قسمت اقالیم ارض و بلاد آن که تألیف یکی از علمای اهل سنت است، نقل می کند که:

بلد مهدی (علیه السلام) شهری است نیکو و محکم که آن را مهدی فاطمی بنا کرده و برای آن قلعه ای قرار داده است. (18) [البته هیچ ربطی به مکان زندگی حضرت مهدی (علیه السلام) ندارد].

7- بیت الحمد:

امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

برای صاحب این امر خانه ای است که به آن بیت الحمد گفته می شود. در آن خانه چراغی است که از روز ولادت آن حضرت روشن است و این چراغ تا روزی که آن حضرت با شمشیر قیام کند خاموش نمی شود. (19)

8- جزایر مبارکه:

داستان مفصل و معروف انباری حکایت از آن دارد که شخص محترمی در مجلسی عون‌الدین وزیر اظهار داشت که من به سال 622 هجری از زادگاه خود همراه یک کاروان تجارتی به سرزمین بربر رفتیم و از آنجا سفر دریائی خود را آغاز کردیم. سرانجام به جزیره‌هائی رسیدیم که همسفران و حتی ناخدای کشتی برای نخستین بار به آن جزیره‌ها رسیده بودند. اسامی آن جزایر عبارت بود از: مبارکه، زاهره، صافیه، ظلوم و عناطیس که ساکنان آنها همگی از شیعیان بودند و بر آنها 5 نفر از اولاد حضرت صاحب الزمان (عج) به نام‌های طاهر، قاسم، ابراهیم، عبدالرحمن و هاشم حکومت می‌کردند.

آنگاه بطور مفصل از اخلاق و رفتار نیکوی آنها و از صفا و زیبائی بی نظیر آنجا سخن گفته است. پس از پایان یافتن سخنان وی، وزیر ناصبی از یکایک حاضران تعهد گرفته که این داستان را هرگز نقل نکنند، و آنها تا روزی که آن وزیر زنده بود آنرا مخفی نگه داشته اند.

این داستان در منابع فراوانی به تفصیل آمده است. از جمله:

1- الصراط المستقیم تألیف زین‌الدین علی‌بن یوسف عاملی.

2- السطان المفرج من اهل‌الایمان تألیف علی‌بن عبدالحمید نیلی.

3- حدیقة الشیعه تألیف مقدس اردبیلی (ص 756-770).

4- الانوارالنعانیه تألیف سید نعمة‌الله جزایری (ج 2، ص 58-65).

5- جنة‌الماوی تألیف مرحوم نوری طبرسی. (20)

6- نجم الثاقب نوری (ص 217-228).

7- العبقری‌الحسان تألیف نهاوندی (ج 2، ص 123-126).

و خلاصه آنرا مرحوم شیخ حرّ عاملی صاحب وسائل الشیعه در کتاب اثبات الهداة نقل کرده است. (21)

9- جزیره خضراء: فضل بن یحیی نویسنده معروف قرن هفتم- به تاریخ 11 شوال 699 هجری- مشروح سرگذشت علی‌بن فاضل مازندرانی را در شهر حله از زبان شخص ایشان شنیده و آن را در کتابی بنام الجزیره الخضراء گرد آورده است. تحقیق و تقضیل این رویداد را، پژوهشگر معاصر استاد علی‌اکبر مهدی‌پور در کتاب جزیره خضراء تبیین نموده است.

- 1- صحیفه المهدی، تالیف نگارنده، ص72؛ مصباح کفعمی، ص219؛ مهج الدعوات، ص302.
- 2- کمال‌الدین، صدوق، ص447.
- 3- غیبت، شیخ طوسی، ص 102، غیبت، نعمانی، ص 99.
- 4- بحارالانوار، ج 52، ص 158.
- 5- مقدمه خصائص زینبیه.
- 6- بحارالانوار، ج 52، ص 155.
- 7- غیبت، نعمانی، ص 89.
- 8- الفصول العشرة، ص 18.
- 9- کمال‌الدین، ص 437؛ بحار، ج 52، ص 151.
- 10- بحارالانوار، ج 52، ص 152.
- 11- غیبت، شیخ طوسی، ص 156- 158.
- 12- احتجاج، طبرسی، ص 497.
- 13- غیبت، شیخ طوسی، ص 139.
- 14- بحارالانوار، ج 52، ص 157.
- 15- کمال‌الدین، ص 447.
- 16- بحارالانوار، ج 52، ص 152.
- 17- نجم ثاقب، ص 200.
- 18- العبقری الحسان، ج1، بساط 2، ص 58.
- 19- غیبت، نعمانی، ص 126.